

24 oktober 1974

Winschoten

Eerste VN-stad

Aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
Broederplein 41,
Z E I S T.

Uw kenmerk:

Uw brief van:

Ons kenmerk:
3005/1e afd.WINSCHOTEN, 29 juni 1976.
Postbus 175

Onderwerp:

Restauratie molens.

Bijlage(n):

2

29 JUNI 1976
Commissie voor openbare
werken en financiën

.....18 aug. 1976.....

Raad 25 aug. 1976, nr. 2⁴⁴ v.k.

Zoals u bekend heeft de gemeente Winschoten 3
windkorenmolens in eigendom, te weten:

- a. de molen Edens, Nassaustraat 14, gebouwd in 1761 en gerestaureerd in 1960,
- b. de molen Dijkstra, Nassaustraat 63, gebouwd in 1862 en gerestaureerd in 1954
- c. de molen Berg, Grintweg 61, gebouwd in 1854 en gerestaureerd in 1951.

De begane grond, de eerste en de tweede zolder van de molen Edens, alsmede het bijbehorende terrein zijn verhuurd aan de eigenaar van de belendende percelen, automaterialenhandel Venema B.V.

De molen Dijkstra is met de bijbehorende woning verhuurd aan de heer S. Westerhuis. Deze oefende tot voor enkele jaren het molenaarsbedrijf uit. Hij heeft zijn bedrijf gestaakt en ontvangt nu een z.g. saneringsuitkering.

De molen Berg heeft al langer dan 10 jaar zijn oorspronkelijke bestemming verloren. De begane grond is in gebruik gegeven aan een vereniging van Postduivenhouders. De molen heeft in geen jaren gedraaid.

Geen van de molens is dus overeenkomstig de oorspronkelijke bestemming in gebruik. Voor het stadsbeeld zijn de drie molens op een rij van zeer grote betekenis. Het onderhoud verzorgd door de fa. Roemeling en Molema, vergt, zoals u bekend, jaarlijks grote bedragen.

We zouden heel graag zien, dat ze min of meer regelmatig zouden draaien, bij voorkeur op dagen, dat er veel winkelend publiek is (vooral 's zaterdags). Behalve verrijking van het stadsbeeld verwachten wij hiervan een gunstig effect op de onderhoudskosten. In de huidige omstandigheden lijkt verhuur aan iemand, die - als vroeger - een windmolen bedrijfsmatig gebruikt voor het malen van graan uitgesloten. Evenals elders het geval is zal de bediening moeten plaats vinden door vrijwillige molenaars of oud-vakmolenaars. In deze omgeving is een aantal mensen bezig met de opleiding voor vrijwillig molenaar. Wij verwachten, dat een aantal van hen belangstelling heeft voor het af en toe laten draaien van een van onze molens. Ook is er een oud-vakmolenaar, die thans in een geheel ander beroep werkzaam is en die graag met een van de drie molens van de gemeente graan voor veehouders en bakkers zou willen malen. Of hieraan medewerking kan worden verleend zal te zijner tijd moeten worden bekeken.

Onder andere op de Nationale Molendag 1975 en tijdens de Winthil-tentoonstelling hebben de molens Edens en Dijkstra gedraaid. Hierbij is gebleken, dat er in de loop der jaren aan deze molens een aantal gebreken is ontstaan. Molen Berg vertoont nog ernstiger gebreken. Onder deze omstandigheden is ingebruikgeving aan vrijwillige molenaars, die bij wijze van hobby de molens willen laten draaien, naar onze mening niet verantwoord. Wij hebben aan de Vereniging De Hollandsche Molen gevraagd een deskundig advies uit te brengen over de onderhoudstoestand en de noodzakelijke herstellingen. In eerste instantie heeft de technisch adviseur, de heer de Koning, een globaal rapport uitgebracht. Naderhand is dit rapport aangevuld met een opgave van gebreken en/of wenselijke voorzieningen. Deze opgave is opgemaakt in samenwerking met de heer B. Dijk, technisch adviseur van de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens en de heer T. de Jong, lid van de Provinciale Groninger Molencommissie. Een copie van de desbetreffende stukken treft u hierbij aan.

Onder verwijzing naar deze stukken verzoeken wij u in samenwerking met de fa. Roemeling en Molema te Scheemda en de dienst gemeentewerken, alsmede in overleg met de heer B. Oomkens, medewerker ter secretarie dezer gemeente, een zodanig restauratieplan voor de drie gemeentelijke molens op te maken dat ze na voltooiing voor een ruim aantal jaren bedrijfsklaar zullen zijn. Gezien de stand van de werkgelegenheid in dit gebied gaan wij ervan uit, dat naast de normale subsidies voor de uitvoering subsidie in het kader van de aanvullende werken kan worden verkregen. De uitvoering zal in fasen kunnen geschieden. Wij gaan ervan uit, dat de werkzaamheden met betrekking tot restauratie en herstel van het muurwerk, uit het specifieke molenmakerswerk zullen worden gelicht en door normale bouwbedrijven a werkgelegenheidsobject kunnen worden uitgevoerd.

Gezien het feit, dat zelfzwichting vrijwel algemeen op de korenmolens in deze omgeving werd toegepast, stellen wij hoge prijs op volledige restauratie van de wickverbeteringen, die op de molen Berg waren aangebracht. Reconstructie van de zelfzwichting van de beide andere molens zou in samenhang met de stroomlijn als alternatief in het restauratieplan kunnen worden aangegeven.

Archief; Oomkens,
gem. werken + bijl
fa. Roemeling en
Molema, Hogeweg 4,
Scheemda. + bijl.
Ver. Vrienden v.d. Groninger
Molens, p/a dhr. T. de Jong,
Hoendiep, 206, Hoogkerk
R.C.O.W. Postbus 610,
Groningen,

Burgemeester en wethouders van Winschoten,
De secretaris, De burgemeester,

Groninger Molencommissie, Postbus 610, Gron. + bijl
de Hollandse Molen, Reguliersgracht 9, Amsterdam-2.
Molenwerkgroep 'Oost-Groningen', p/a de hr. drs. G.E. Sterenborg, Hoofdweg 57a, Bellingwo

 Commissie voor openbare
werken en financiën

13 APR. 1977

24 oktober 1974

Winschoten

Eerste VN - stad

 Aan de Rijksdienst voor Monumentenzorg,
afdeling Monumentenbeheer, sectie
Molenzaken,

Broeërplein 41,

Z E I S T.

Uw kenmerk:

Uw brief van:

Ons kenmerk:

9-11-'76

4897/1e afd.

WINSCHOTEN, 14 maart 1977.

4898

Postbus 175

4899

14 MAART 1977

Bijlage(n):

3

Onderwerp:

 Restauratie drie gemeente-
lijke molens.

 zie achter strookje:
restauratie van de
betreffende molen.

B.W.: _____ : No. _____

Raad 27 APR. 1977 : No. 2/10

v.k.a.

Onder verwijzing naar onze brief van 29 juni 1976 nr. 3005 en naar aanleiding van de uwerzijds opgestelde omschrijvingen van de uit te voeren restauratiewerkzaamheden doen wij u hierbij toekomen de prijsopgaven van het molenmakersbedrijf fa. Roemeling en Molema te Scheemda.

Na overleg met de heren Roemeling en Molema over een aantal onduidelijkheden merken wij ten aanzien van deze omschrijvingen met prijsopgaven het volgende op:

I. Molen Berg.

- 2 h. Abusievelijk is in de totaalkolom f. 3.000,- in plaats van f. 300,- vermeld,
- 5 a. In het bovenwiel zullen groenhart kammen worden aangebracht,
- 8 d. In de omschrijving voor deze molen was geen post voor houtwormbestrijding opgenomen. Hiervoor als stelpost te ramen f. 6.000,-.
- 8 e. Een stelpost ad. f. 1.000,- voor eventuele voorzieningen aan de bliksembeveiligingsinstallatie lijkt ons wenselijk.

De telling van de begroting was niet geheel juist. Kennelijk was hierin de post 8 b. het behandelen van het achtkant met teervrije bitumen ad. f. 2.750,- niet opgenomen. Hiervan uitgaande komen wij tot het volgende totaalbedrag volgens de verbeterde telling

Bij: stelpost houtwormbestrijding	f. 180.312,-
stelpost bliksembeveiliging	" 6.000,-
	" 1.000,-
	<u>f. 187.312,-</u>
18% omzetbelasting	" 33.716,16
	<u>f. 221.028,16</u>

Telefoon 05970-6800

Rekeningen: Postrekening 860620 t.n.v. gemeente Winschoten

N.V. Slavenburg's Bank te Winschoten (postrekening der bank 821198; banknr. 64.35.16.352)

N.V. Bank Ned. Gemeenten te 's Gravenhage (postrekening der bank 15 20146; banknr. 28.50.09.591)

onvoorzien 3% plus afronding	f. 221.028,16
Totaal	" 6.971,84
	f. 228.000,—

II. Molen Edens.

- 2 g. De penbalk vertoont in de lengte een scheur en rust als gevolg van het doorbuigen voor een groot deel op de glijring. Mede omdat ook de beide voeghouten vernieuwd moeten worden lijkt een nieuwe penbalk uiterst wenselijk. Hiervoor een stelpost ad. f. 1.000,— op te nemen.
- 3 c. De aanbouw van Venema B.V. aan de westzijde van de molen zal binnenkort worden gesloopt. De molen komt daardoor geheel vrij te staan. Gelet op de leeftijd van de thans aanwezige potroeden, de aantasting door roest en de vernieuwing van het hekwerk lijkt het ons zeer wenselijk uit te gaan van een stelpost van f. 13.000,— voor vernieuwing van de beide roeden in plaats van reparatie van naar raming f. 5.000,—. De kans op persoonlijk letsel en schade aan eigendommen als gevolg van kleine roestdeeltjes is zo groot dat het malen met de oude roeden na de restauratie niet verantwoord moet worden geacht.
- 5 h. Stelpost metselwerk ad. f. 10.000,— moet zijn: f. 25.000,—, terwijl bij molen Dijkstra f. 25.000,— in plaats van f. 10.000,— is vermeld.

De telling van de begroting van de molenmakers was f. 30,— te hoog.

De verbeterde opstelling van de cijfers is:

telling		f.124.057,—
af: 3 c. reparatie roeden	f. 5.000,—	
5 h. stelpost metselwerk	" 10.000,—	" 15.000,—
		f.109.057,—
bij: 2 g. stelpost vernieuwing penbalk		" 1.000,—
3 c. stelpost vervanging 2 roeden		" 13.000,—
5 h. stelpost metselwerk		" 25.000,—
		f.148.057,—
18% omzetbelasting		" 26.650,26
		f.174.707,26
onvoorzien 3% plus afronding		" 5.292,74
		f.180.000,—

III. Molen Dijkstra, huidige huurder Westerhuis.

- 6 h. Stelpost metselwerk enz. f. 10.000,— in plaats van f. 25.000,—.
- 6 j. Alsnog op te nemen: stelpost bliksembeveiliging ad. f. 1.000,—.
- De gewijzigde opstelling van de cijfers wordt dan:

af: 6 h. stelpost metselwerk		f.136.541,—
		" 15.000,—
		f.171.541,—
bij: 6 j. stelpost bliksembeveiliging		" 1.000,—
		f.172.541,—
18% omzetbelasting		" 31.057,38
		f.203.598,38
Onvoorzien 3% en afronding		" 6.401,62
Totaal		f.210.000,—
Algemeen totaal f. 618.000,—.		

Het is voor ons duidelijk, dat de restauratie van alle drie molens niet ineens kan worden uitgevoerd. Na overleg met de molenmakers zijn wij tot de conclusie gekomen, dat de restauratie van molen Berg het meest urgent is. Deze molen heeft het langst stilgestaan. Bepaalde onderdelen, met name de binnenroede en het hekwerk van de roeden, zijn zo slecht, dat de kans op ongelukken en grote schade aan de molen niet uitgesloten is. Na de storm van januari 1976 werd geconstateerd, dat de kammen in het bovenwiel geheel zijn vergaan, zodat de pal niet meer functioneerde. Ter beveiliging zijn daarom stutten in het bovenwiel geplaatst.

60

Sommige vitale constructieve onderdelen van de molen Edens zijn ernstig door de tand des tijds aangetast. Om verdere verzakking van de as met wiekenkruis te voorkomen is de as vanaf de stormbalk ondersteund. Gezien de plaats van deze molen in het stadsbeeld kennen wij aan de restauratie wel een zeer hoge urgentie toe.

Molen Westerhuis is het langst in bedrijf geweest en verkeert daardoor in een betere staat dan de beide ander molens. Thans is deze molen echter niet meer voldoende maalvaardig. Stilstand vormt de inleiding tot verdere aftakeling. Ter voorkoming hiervan is restauratie daarom zeer noodzakelijk.

Gezien het aantal deelnemers uit Winschoten en onmiddellijke omgeving aan de opleiding voor vrijwillige molenaar hebben wij de stellige verwachting, dat er voldoende belangstelling is om de molens na de restauratie regelmatig te laten draaien.

Wij verzoeken u te bevorderen, dat in de kosten van de restauratie van onze drie molens het gebruikelijke rijkssubsidie wordt toegekend. Wij verzoeken u hierbij in aanmerking te nemen, dat de molens Berg en Dijkstra meer dan 20 jaar geleden zijn gerestaureerd en dat de laatste restauratie van molen Edens in 1960 heeft plaatsgevonden. De molens zijn met zeer grote financiële offers van de gemeente zo goed mogelijk in redelijke staat van onderhoud gehouden. Aan de Gedeputeerde Staten der provincie Groningen hebben wij verzocht er aan mee te werken, dat ook de gebruikelijke bijdrage van de provincie wordt ontvangen. Zo nodig zijn wij bereid de raad dezer gemeente voor te stellen te zorgen voor de voorfinanciering van de rijksbijdrage.

Gelet op de zeer grote werkloosheid in Oost-Groningen is er naar onze mening alle aanleiding deze restauratiewerkzaamheden als rijksobjecten in het kader van de aanvullende werken te doen uitvoeren. Het Molenmakersbedrijf Roemeling en Molema is in dit gebied gevestigd. De nieuwe roeden zullen door een daarin gespecialiseerd bedrijf in Oost-Groningen worden vervaardigd. De werkzaamheden, die niet tot het specifieke terrein van de molenmakers behoren, zullen in overleg met uw dienst zo veel mogelijk aan plaatselijke en regionale bouwbedrijven worden opgedragen.

Wij zijn zeer geïnteresseerd in de uitvoering van de restauratie van de molens. Gaarne worden wij betrokken in het eventuele overleg tussen uw dienst en de molenmakers over eventuele aanwijzingen, meer- en minderwerk, kleuren van het verfwerk, detaillering van de tuigage, breedte van voor- en achterzomen, zeeg, stand van het voorhek, enz.

Indien met het oog op de beschikbare rijksmiddelen bepaalde werkzaamheden naar uw mening naar een later tijdstip dienen te worden verschoven om zo de uitvoering van werkzaamheden met de hoogste prioriteit aan een van de andere drie molens mogelijk te maken, dan zullen wij hierover graag met u van gedachten wisselen.

Uw antwoord zien wij graag zo spoedig mogelijk tegemoet. Desgewenst zijn wij graag bereid dit verzoek nader toe te lichten.

Burgemeester en wethouders van Winschoten,
De secretaris,
(get.) E. VAN WEEL

De burgemeester,
(get.) G. J. TE LOO

CORR.NR. 22 658	AFB. 1 83
ING. 29 AUG 1977	R. 1/2
KLASS.NR. -1.553.222	BIJL. -

MINISTERIE VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK
RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

M.130

Aan Burgemeester en Wethouders
van
WINSCHOTEN.

uw brief van 14 maart 1977
nr. 4897, 1e afdeling
onderwerp Restauratie korenmolen
"Berg" te Winschoten.

nummer 04/14.140

Zeist, Broederplein 41, tel. 03404-2 81 22
postbus 1001

23 AUG. 1977

Naar aanleiding van Uw bovenvermelde brief moet ik U het volgende berichten.

Het bedrag, waarover ik ten behoeve van de restauraties van molens kan beschikken, is dermate beperkt dat het mij tot mijn spijt niet mogelijk is inzake het verlenen van een subsidie in de kosten van het herstel van de onderhavige molen thans een bindende toezegging te doen. Eerst over enkele jaren zal ik de mogelijkheid van een subsidieverlening opnieuw kunnen bezien. Indien ik dan op een dergelijk verzoek gunstig kan beschikken, zal het percentage van het te verlenen subsidie veertig bedragen.

Aangezien de onderhavige molen bouwtechnisch gezien in een slechte staat verkeert en de kosten van de restauratie bij uitstel steeds hoger zullen worden, zou ik het op prijs stellen indien Uw gemeente, in afwachting van het te zijner tijd te verlenen rijkssubsidie, de kosten van het herstel voorlopig geheel voor haar rekening wil nemen. Ik keur goed dat de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd door het molennmakers-bedrijf Roeneling en Molena te Scheemda mits de terzake vanwege de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te geven aanwijzingen worden nagekomen. De door de molennmakers opgestelde begroting van kosten, zoals die in Uw brief van 14 maart 1977 is herzien en aangevuld tot een bedrag van f 228.000,--, komt mij aannemelijk voor. Ik ga er van uit dat Uw gemeente bij de restauratie er zorg voor zal dragen dat het hoog opgroeiende gebied, dat de windvang van de molen belemmert, zal worden ingekort.

Bijlagen

R.D.M.Z.

704886F

bladzijde

nummer

01/11/54

Indien de raad van uw gemeente met de voorfinanciering van de kosten van de restauratie akkoord kan gaan, zal Uwerzijds opdracht aan de architect worden gegeven. De voltooiing van de werkzaamheden moet u wettelijk verantwoordelijk, aansprakelijk en de afsluitende balans, de afsluitende rekening en de afsluitende verslag, getuigen van de afsluiting van de werkzaamheden, worden overgelegd.

De laatste benodigde formaliteiten gaan hierbij. De afsluiting zal ik nader bezien in welke je wettelijk aan de afsluiting van de werkzaamheden wordt overgelegd.

Een afschrift van deze brief zend ik aan de deputatie Staten van Groningen.

De Minister van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
de Hoofdinspecteur van de
Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
voor deze,

(C.Taal)